

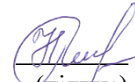

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут природокористування та
гуманітарних наук
Кафедра філософії і суспільних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА
ОК 27. Політична філософія

ЗАТВЕРДЖУЮ

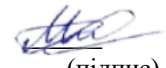
Завідувач кафедри

(підпис)

Шакун Н.В.
(прізвище та ініціали)

«01» вересня 2025 р.

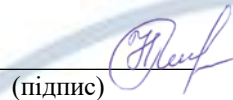
Розробник (-и): Мандрагеля В.А., професор, д.філос.н., професор
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри філософії і суспільних наук
(назва кафедри)

Протокол від «01» вересня 2025 р. № 8

Узгоджено з гарантом освітньої програми: _____

(підпис)

Шакун Н.В.
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	4 рік навчання / 7 семестр ОПП «Аналітика суспільно-політичних процесів», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Викладач	Мандрагеля Володимир Андрійович, професор кафедри філософії і суспільних наук, д.філос.н.
Профайл викладача	https://dfss.stu.cn.ua/kafedra/komanda/komanda-mandragalya/
Контакти викладача	mandra09@stu.cn.ua

2. Анотація курсу. Дисципліна «Політична філософія» є обов'язковим й важливим компонентом підготовки здобувачів за спеціальністю 033 «Філософія», ОПП «Аналітика суспільно-політичних процесів», що відображено у її програмному змісті. **Об'єкт дисципліни** – філософська рефлексія політичних процесів. **Предмет дисципліни** – еволюція та сучасні концепти політики крізь призму філософської рефлексії.

Для ефективної підготовки здобувачів вищої освіти (ЗВО) застосовуються: навчальні лекції, семінари, консультації, дискусії, написання контрольної роботи.

Курс складається із двох модулів: «Політична філософія: загальна характеристика та історична динаміка основних теорій і концептів» та «Актуальні сучасні концепти політичної філософії».

3. Мета та завдання курсу. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти знань і навичок стосовно історичного й системного розгляду проблем філософії політики, аналізу найбільш актуальних концепцій політики у сучасному контексті та крізь призму філософської рефлексії.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- сприяти оволодінню здобувачами ЗВО основами методології філософського і наукового аналізу політичних процесів;
- сформувати навички філософсько-політологічного аналізу дійсності через співвідношення політики, соціальності і культури;
- забезпечити засвоєння понятійно-категоріального апарату курсу політичної філософії, її предметне поле, структуру і функції;
- надати можливість глибокого й системного ознайомлення з науковою спадщиною класиків політичної філософії, основними інтелектуальними традиціями та концептами у цій сфері;
- сформувати здатність діяти з урахуванням соціальної відповідальності та громадянських зобов'язань.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти (ЗВО) має набути або розширити наступні загальні (ЗК) та спеціальні (СК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

СК9. Здатність застосовувати в професійній діяльності філософські методи і підходи

СК13. Здатність брати участь у наукових та прикладних дослідженнях у галузі філософії.

СК15. Здатність використовувати в професійній діяльності філософське знання для визначення стратегій і якісних характеристик перетворень в соціумі та політикумі.

4. Результати навчання.

Здобувач має досягти або вдосконалити програмні результати навчання (ПРН) передбачені освітньою програмою:

ПРН6. Мати обізнаність щодо основних напрямів, тенденцій, проблематики сучасної філософії.

ПРН12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

ПРН13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

ПРН15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

Після засвоєння дисципліни здобувач ЗВО має **знати**:

- основні етапи розвитку політичної філософії, а також фундаментальні ідеї, концепції та підходи сучасного етапу;

- наукову спадщину класиків політичної філософії;
- особливості еволюції основних концептів політичної філософії та їх сутнісно-змістовне наповнення;
- основні наукові підходи до гармонізації суспільно-політичного аналізу та прогнозування;
- методи збору, обробки інформації та діагностики.

Після засвоєння дисципліни здобувач ЗВО має **вміти**:

- застосовувати широкий спектр методів суспільно-політичної аналітики;
- запроваджувати сучасні моделі управління та їх виміри (антропологічний, аксіологічний тощо) у практику життя й діяльності;
- здійснювати порівняльний аналіз управлінських концепцій та стилей;
- застосовувати набуті знання, навички й вміння з метою оцінки й удосконалення практики управління і менеджменту

5. Пререквізити. Передумовою для вивчення дисципліни є базові знання з попередніх дисциплін «Історія світової суспільно-політичної думки», «Аналітика соціогуманітарної сфери», «Онтологія, гносеологія і філософія свідомості», «Сучасна світова філософія», «Аналітика сучасних суспільно-політичних процесів».

6. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	26
Семінарські (практичні) заняття	24
Самостійна робота	100
Індивідуальне завдання	контрольна робота
Всього кредитів (годин)	5 (150 годин)

Форма проведення занять – лекційні, семінарські (практичні), самостійна робота – з використанням системи дистанційного навчання Moodle, літератури, відеоматеріалів.

7. Тематика курсу.

Змістовний модуль 1. Політична філософія: загальна характеристика та історична динаміка основних теорій і концептів

Тема 1. Предмет політичної філософії: основні етапи становлення і розвитку.

Традиції філософського осмислення проблем політики у працях Платона, Аристотеля, Т. Аквінського, Н. Макіавелі, Т.Гоббса, Дж.Локка, Ш.Монтеске, І.Канта, Г.Гегеля, С. Мілля, К. Маркса, Д. Роулза, Ч. Тейлора та інших мислителів. Історико-політичний та концептуальний підходи до побудови політичної філософії. Основні питання політичної філософії та їх інтерпретація. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

Директивний, функціональний та комунікативний підходи до визначення об'єкту політичної філософії. Політична філософія та політична наука, їх співвідношення та точки перетину. Нормативний та операціональний підходи у визначенні предметного поля наук. Зв'язок політичної філософії з філософією історії. Основні функції політичної філософії на сучасному етапі розвитку суспільствознавства.

Тема 2. Методологічні підходи до предмету сучасної політичної філософії.

Позитивістський підхід на основі даних точних наук (Ханна Арендт, Ісайя Берлін і ін.) Біхевіоризм як методологічний принцип політичних досліджень. Ціннісний підхід та праці Лео Штрауса. Ідеї свободи і справедливості. Деонтологічний підхід як різновид ціннісного підходу. Ідеальні і нормативні моделі політичного життя. Політична етика і мораль (Філіп Бенетон). Концептологічний підхід як інтелектуальна діяльність. Ключові поняття політичної

думки. Інтерпретаційні суперечності та їх подолання. Мультипарадигмальний підхід. Парадигмальні основи найбільш поширених ідейно-політичних течій. Ідеї Уїлла Кімліка. Англо-американська система ліберальної демократії (утилітаризм, ліберальний егалітаризм, либертаризм). Альтернатива ліберальній демократії (марксизм, комунітаризм, фемінізм, теорія громадянства, мультикультуралізм). Структурно-філософський підхід (політична онтологія, політична антропологія, політична аксіологія, політична епістемологія, політична праксеологія). Дискурсивний підхід: французька школа.

Тема 3. Влада та її філософсько-соціологічне і політичне осмислення.

Етимологія поняття «влада». Еволюція сутності та змісту терміну «влада». Дослідження феномену влади у працях М. Вебера. Елітарні та плюралістичні теорії влади у XX ст. Підходи до влади соціологів К. Міллса (1916–1962) та Роберта А. Даля (1915–2014). Нова концепція влади у творчості французького філософа та історика М. Фуко (1926–1984). Х. Арендт: Влада та насильство. Т. Парсонс – влада та соціальна взаємодія.

Волюнтаристська модель влади як традиція методологічного волюнтаризму. Герменевтична модель або дослідження значення. Витоки моделі у творчості Аристотеля, Макіавеллі, Монтеск'є, де Торквіля. Спадщина Гегеля, інших мислителів XIX ст. та герменевтична модель. Праці Л. фон Ранке, В. Дільтея, Г. Зіммеля та інших мислителів. Структурна модель влади. Вплив К. Маркса та Е. Дюркгейма на її формування. Постмодерністська модель та вплив на її формування феміністського руху (праці Н. Хартсок та Е. Джаггар).

Тема 4. Концепції держави та їх феноменологія.

Розвиток ідеї та теорій держави у античні часи. Значення терміну держави у європейських мовах (латинь, англійська, французька, іспанська). Поняття держава у творах Н. Макіавеллі, Г. Бюде, Б. дю Айлана, Ж. Бодена. Основні характеристики держави у XVI–XVIII ст. Суспільство як важливий аспект держави. Погляд на державу як на поліс, де поєднуються територія, громадяни, влада та закон. Ідея трансцендентного суспільного добробуту середніх віків. Фрагментарна феодальна структура держав Середньовіччя.

Основні аспекти дослідження держав: юридичні, історичні, соціолого-антропологічні, політичні, філософсько-нормативні. Їхня загальна характеристика та практичне значення. Різноманітність підходів до вивчення держави у сучасну добу. Д. Істон та біхевіористська революція 1950-х рр. Сучасні теорії держав (плюралізм та неоплюралізм; теорія еліт; корпоративизм та неокорпоративизм тощо). Економічні підходи до функціонування держав.

Сучасна класифікація нормативних теорій (абсолютистські, конституціональні, етичні, плюралістичні). Загальні контури держави та її форми. Організація державної влади в Україні. Зміст політичного режиму та його характеристики. Основні типи політичних режимів та їхні сутнісні ознаки. Політичний режим в Україні та перспективи його трансформації.

Змістовний модуль 2. Актуальні сучасні концепти політичної філософії

Тема 5. Концепт справедливості: від традиційного до сучасного розуміння.

Справедливість у традиційному розумінні Аристотеля і Локка. Маркс та ідея егалітарного порядку у XIX ст. Співвідношення понять «спільність», «автономія», «рівність» у розумінні справедливості. Погляд консерваторів на соціальну справедливість як на рівність можливостей. Мерітократична концепція справедливості. Поняття гандикапу у життєвому шляху кожної людини. Співвідношення різниці умов і різниці можливостей.

Концепція справедливості Ф. фон Хаска. Втручання держави, яке не ставлять під сумнів ринкову економіку, у віддаленій перспективі призводить до втрати свободи. Найважливіший спосіб обмежити державний апарату примусу – обов'язок діяти відповідно до загальних правил, та неможливість застосування сили за бажанням. Соціальна справедливість як «міраж», який неможливо досягнути. Основні ідеї праці «Шлях до кріпацтва» (1944 р.).

Основні праці Дж. Ролза «Теорія справедливості (1971 р.) та «Політичний лібералізм» (1993 р.). Головна ідея – справедливість – як чесність. Справедливість як перша чеснота соціальних інститутів. Основні принципи справедливості Дж. Ролза та пріоритет базових рівних прав і свобод.

Р. Нозік та ідеї монографії «Анархія, Держава і утопія». Повагу до права людей на

самоволодіння та їхнього права володіти власністю, надаючи їм свободу самим вирішувати, що робити з тим, що належить їм. Мінімальна держава, обмежена вузькими функціями захисту від сили, крадіжки, шахрайства, виконання договорів тощо може бути виправдано

Сучасні соціологічні дослідження стосовно соціальної справедливості та можливості її досягнення (глобальні, регіональні, національні). Поняття «глобальна справедливість» та її аспекти.

Тема 6. Закон і легітимність: еволюція змісту.

Закон як порядок і регулятор людської поведінки. Закон та мораль, релігія, соціальні угоди. Джерела, елементи та структури права. Природне право, незалежне від законодавця. Позитивне право (воля Творця, суверена або колективна угода) – Т. Гоббс, Дж. Бентам, Дж. Остін та інші мислителі. Г. Кельзен та Г.Л.А. Харт щодо правових систем з точки зору презумптивних норм і правил. Реалістична або інструменталістська школа в США (Дж. Грей, Дж. Френк, К. Левеллін). Скандинавські скептичні школи права (А. Хегерстрем, К. Олівекрон, А. Росс). Нон-позитивістська теорія Р. Дворкіна.

Ідеї фундаментальної праці Г. Харта «Концепція права» (1961 р.). Критика концепту примусових наказів. Закон як інструмент розподілу вигід, регулювання організацій, підтримки загальноприйнятої моралі тощо.

Критика юридичних позитивістів за нехтування зв'язків між правом та мораллю. Юридичне застосування законів. Різниця американської та європейської традицій стосовно законів.

Визначення легітимності у працях С. Ліпсета та П. Меркла. Застарілість класичних теорій легітимності М. Вебера. Ідея змішаної легітимності. Операціоналізація концепту легітимності. Заколоту як голосування проти легітимності тиранів (Африка, Латинська Америка).

Тема 7. Рівність: основні підходи до визначення і типології.

Поняття рівності у творах М. Бакуніна, Д. Рафаеля, Г. Ласкі, Е. Фромма та інших мислителів. Еволюція концепту рівності з античних часів. Заперечення рівності як соціально-політичного ідеалу. В. Кімлічка про «егалітарне плато» та його сутнісні характеристики. Розкид думок щодо базових характеристик рівності. Типи рівності: природня, громадянська, соціальна, політична, економічна.

Рівність можливостей та рівність ресурсів. М. Янг та концепція мерітократії. Ідеї праці Р. Дворкіна «Суверенна чеснота: теорія та практика рівності» Поняття рівності громадян як учасників політичного процесу. Праця М. Вольцера «Плюралізм, справедливість та рівність» та концепція складної рівності.

Тема 8. Індивідуалізм та колективізм у політичній філософії.

Значення поняття «індивідуалізм». Філософське розуміння індивідуалізму Зневажливе ставлення у Франції після Революції 1789 – 1794 рр. як соціальний розпад і анархія. У Німеччині ідеї індивідуальної унікальності (Einzigkeit) та самореалізації сприяли культу індивідуального генія та трансформувалися в органічну теорію національної спільноти. В Англії індивідуалізм охоплював релігійну невідповідність та економічний лібералізм у його різних версіях.

Апологія індивідуалізму Ерста Юнгера та Фрідріха фон Гаска. Взаємозв'язок індивідуалізму (колективізму) і культури. Ознаки індивідуалістичного мислення (автономія, самовідповідальність, орієнтація на індивідуальні цілі, критичне мислення).

Поняття «колективізм»: сутність і зміст. Ідея колективізму у творах Ж-Ж. Руссо «Соціальний контракт» (1762). Ідеї колективізму у творах Г.В.Ф. Гегеля та К. Маркса. Характеристика колективістських культур. Колективізм у соціологічній перспективі: вплив на суспільні структури та культурні норми. Колективізм у політичних ідеологіях. Колективізм, його зв'язок з колективізацією та трагічні наслідки для України.

Тема 9. Концепт свободи: традиційні та сучасні інтерпретації.

Поняття свободи у праці Дж. Локка «Два трактати про правління». Розвиток та модифікація ідей свободи у творах Дж.С. Мілля. Дві концепції свободи у есе І. Берліна (1958

р.). Критика ідей негативної та позитивної свободи у творчості Г. МакКалума.

Свобода як тріадне відношення: суб'єкт – бар'єри (перешкоди) – мета. Дискусія стосовно сутності кожного елементу тріади. Ефективна та формальна свобода: різниця понять. Розуміння свободи як автономії суб'єкта здійснювати свої прагнення, мрії та бажання. Необхідність додаткових умов (ресурсів) для автономії.

Свобода як участь у політичному житті. Свобода, приватна власність, ринок та розподіл матеріально-духовних благ. Їхнє співвідношення. Зменшення ефективної свободи через перерозподіл.

Тема 10. Демократія та цивілізаційний поступ людства.

Різноманітність визначень демократії. Еволюція форм демократії в історії. Доісторичні форми демократії. Демократія в античних Греції та Римі. Аргументи Платона проти демократії на користь самодержця-філософа. Італійські республіки з XII ст. до Ренесансу. Складність реалізації принципу «управління людьми». У напрямку репрезентативної демократії в Європі та Північній Америці (XVIII-XIX ст.). Розвиток політичних партій. Суперечність між правильністю та легітимністю. Основні характеристики демократії.

Різниця процедур прийняття рішень в демократичних державах. Репрезентативна демократія та роль референдуму у життєдіяльності суспільств. Права меншин та тиранія більшості. (А. де Токвіль). Інформаційні технології та можливість запровадження прямої демократії.

Звітність представників репрезентативної демократії. Питання їхньої незалежності та свободи робити вибір. Погляди Е. Бурке (1729-1797) та їх розвиток в сучасну епоху. Демократична система і політична культура громадян. Різноманітність виборчих систем у демократичних державах та їх характеристика.

Тема 11. Громадянське суспільство: сутність, зміст, тенденції розвитку.

Дефініції «громадянського суспільства». Сутнісні характеристики громадянського суспільства. ЄС про роль та значення громадянського суспільства. Ідеї Протагора (485–410 рр. до н.е.) та Аристотеля (384–322 рр. до н.е.). Підходи Т. Гоббс та Дж. Локка, Ж-Ж. Руссо. Праця А. Фергюсона (1723–1816 рр.) «Нарис історії громадянського суспільства»: головний зміст. Творча спадщина Й-Г. Гердера (1744–1803 рр.), Е. Берка (1729–1797 рр.), Алексіс де Токвіля (1805 – 1859 рр.) щодо громадянського суспільства.

Практичне значення Статуту Єлизавети (1601 р.) для розвитку громадянського суспільства. XVIII ст., пуританський вплив та «Філантропія благочестя». Підйом дружніх товариств (friendly societies). Партнерство між державою та волонтерським сектором в країнах світу. Розвиток профспілок XIX-XX ст. та поява міжнародних організацій. Тенденції створення організацій громадянського суспільства.

Теми лекційних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет політичної філософії: основні етапи становлення і розвитку.	2
2	Методологічні підходи до предмету сучасної політичної філософії.	2
3	Влада та її філософсько-соціологічне і політичне осмислення.	4
4	Концепції держави та їх феноменологія.	4
5	Концепт справедливості: від традиційного до сучасного розуміння.	2
6	Закон і легітимність: еволюція змісту.	2
7	Рівність: основні підходи до визначення і типології.	2
8	Індивідуалізм та колективізм у політичній філософії.	
9	Концепт свободи: традиційні та сучасні інтерпретації.	2

10	Демократія та цивілізаційний поступ людства.	2
11	Громадянське суспільство: сутність, зміст, тенденції розвитку.	2
Разом		26

Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософські основи політики	2
2	Проблематика політичної філософії: розмаїття методологічних підходів	2
3	Еволюція та сучасне розуміння влади.	2
4	Концепт держави у глобалізованому світі.	2
5	Актуальні проблеми трансформації українського соціуму.	2
6	Історія та конкуруючі концепти справедливості сучасності	
7	Співвідношення права, закону і легітимності.	2
8	Концепт рівності у філософській думці людства.	2
9	Модернізація ідей індивідуалізму і колективізму.	2
10	Зіткнення концепцій свободи: цивілізаційні виміри.	2
11	Демократія: проблеми і подолання суперечностей.	2
12	Громадянське суспільство: сутність, зміст, тенденції розвитку.	2
Разом		24

Самостійна робота

№	Назва теми	Години
1	Предмет політичної філософії: основні етапи становлення і розвитку.	8
2	Методологічні підходи до предмету сучасної політичної філософії.	8
3	Влада та її філософсько-соціологічне і політичне осмислення.	11
4	Концепції держави та їх феноменологія.	11
5	Концепт справедливості: від традиційного до сучасного розуміння.	8
6	Закон і легітимність: еволюція змісту.	9
7	Рівність: основні підходи до визначення і типології.	9
8	Індивідуалізм та колективізм у політичній філософії.	9
9	Концепт свободи: традиційні та сучасні інтерпретації.	9
10	Демократія та цивілізаційний поступ людства.	9
11	Громадянське суспільство: сутність, зміст, тенденції розвитку.	9
Разом		100

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу
--	---

	Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету “Чернігівська політехніка”» https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-ocziuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf. Система оцінювання знань з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. ЗВО може набрати до 75% (75 балів) підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 25% (25 балів) підсумкової оцінки на екзамені, які сумуються в загальну оцінку за курс. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої освіти, оцінювання результатів неформальної освіти та виконання самостійної роботи. Семестровий контроль проводиться у формі екзамену відповідно до графіку навчального процесу згідно затвердженого розкладу. Для складання існують білети. Білети складаються з трьох питань (1 та 2 теоретичні питання – до 8,5 балів, 3 теоретичне питання – до 8 балів). У 8-8,5 балів оцінюється відповідь на питання, яка є повною, її зміст відповідає сутності поставленого питання, (допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки). 5-7 балів – відповідь правильна, послідовна, логічна, але ЗВО допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу; 3-4 бали ЗВО володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення; 1-2 бали ЗВО виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки; 0 балів – ставиться коли відповідь на питання є повністю неправильною. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».
Вимоги до контрольної роботи	Контрольна робота – це самостійна творча робота із запропонованої викладачем переліку тем для самостійного вибору здобувачами вищої освіти та виконується як позааудиторна робота. Завдяки контрольній роботі перевіряється рівень самостійного мислення здобувача вищої освіти, його вміння обробляти та аналізувати матеріал, робити узагальнюючі висновки, практично застосовувати знання, здобуті в процесі навчання. Контрольна робота не може бути викладом чи переказуванням чужих думок, адже має відображати власну авторську позицію. Власну думку здобувач вищої освіти аргументує шляхом викладу аргументів, підбору прикладів, аналогій, проведення паралелей. Загальна максимальна кількість балів за контрольну роботу – 10. Критерії оцінювання виконаної контрольної роботи: 8-10 балів – матеріал викладений логічно, кількість використаних джерел не менше 5, щоб повно розкрити сутність питання, у тексті роботи є посилання на джерела, висновки аргументовані і обґрунтовані; 6-7 балів – матеріал викладений логічно, використані деякі джерела, щоб розкрити сутність питання, у тексті роботи є посилання на джерела, висновки недостатньо

	аргументовані і обґрунтовані; 3-5 балів – матеріал викладений недостатньо повно, індивідуальна робота не достатньо аргументована, обґрунтована та/або не стосується усіх поставлених завдань, у тексті роботи є деякі посилання на джерела; 0-2 бали – викладений матеріал неповний, індивідуальна робота не є структурованою, у тексті роботи немає посилань на джерела, висновки поверхневі або відсутні. Такий вид роботи кожен студент може виконати один раз протягом семестру.
Семінарські (практичні) заняття	Усне опитування включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше). Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання. За кожне виконане завдання здобувач вищої освіти отримує певну кількість балів з урахуванням максимальної кількості балів. Здобувач вищої освіти за роботу на семінарських заняттях змістовних модулів може отримати до 5 (6) балів. Складові частини оцінки: відповідь на питання (виконання індивідуальних завдань) – до 5 (6) балів; доповнення – до 5 (6) балів; запитання – до 2 балів. Загальна максимальна кількість балів за семінарські заняття – 65. Оцінюючи відповідь ЗВО, викладач керується такими критеріями, як: 5-6 балів – повне, послідовне та обґрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та його зв'язок з іншими темами та питаннями. 4-5 балів – ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко. 3 бали – ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово. 2 бали – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті. 1 бал – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту. 0 балів отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання.
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового семестрового контролю допускаються ЗВО, які виконали всі обов'язкові види робіт та мають підсумкову оцінку від 35 балів і більше. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), (35 балів), то він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість.

	На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни. Академічна заборгованість повинна бути ліквідована до атестації здобувача вищої освіти, а у випадку коли заборгованість виникла з дисципліни, знання, уміння та навички з якої, відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця, потрібні для вивчення навчальних дисциплін наступного семестру, то така заборгованість повинна бути ліквідована до початку нового семестру. Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів згідно з розкладами ліквідації академзаборгованості, що затверджуються директором ННІ за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академзаборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.
--	---

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовий модуль 1. Політична філософія: загальна характеристика та історична динаміка основних теорій і концептів		0...30
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...6
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...6
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...6
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...6
5	Робота на 5-му семінарському (практичному) занятті	0...6
Змістовий модуль 2. Актуальні сучасні концепти політичної філософії		0...35
1	Робота на 1-му семінарському (практичному) занятті	0...5
2	Робота на 2-му семінарському (практичному) занятті	0...5
3	Робота на 3-му семінарському (практичному) занятті	0...5
4	Робота на 4-му семінарському (практичному) занятті	0...5
5	Робота на 5-му семінарському (практичному) занятті	0...5
6	Робота на 6-му семінарському (практичному) занятті	0...5
7	Робота на 7-му семінарському (практичному) занятті	0...5
Контрольна робота		0...10
Усього поточний контроль і виконання контрольної роботи		0...75
Семестровий контроль (екзамен)		0...25
Разом		0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (диференційований залік)	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Обладнання та програмне забезпечення. Для проведення лекційних та семінарських (практичних) занять можуть використовуватися мультимедійний проєктор, ноутбук, система відеоконференцв'язку Microsoft Teams (для дистанційного або змішаного навчання), навчальна платформа Moodle.

10. Політики курсу.

У випадку, якщо здобувач протягом семестру не виконав у повному обсязі всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовану контрольну роботу або не набрав мінімально необхідну кількість балів (35), він не допускається до складання екзамену під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому [«Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється. У випадку повторного складання екзамену всі набрані протягом семестру бали анулюються, а повторний екзамен складається у вигляді спілкування по питанням.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до [«Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Запорукою успішного вивчення дисципліни є активність та залучення під час проведення семінарських/практичних та лекційних занять – відповіді на запитання викладача (як один з елементів поточного контролю), задавання питань для уточнення незрозумілих моментів, вирішення практичних завдань. Консультації відбуваються в аудиторіях університету у відповідності до затвердженого розкладу або ж особистих чи групових консультацій (через вбудований форум) на сторінці курсу в системі дистанційного навчання НУ «Чернігівська політехніка».

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та семінарських (практичних) занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки, планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 15 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види діяльності поза навчанням, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проєктах, наукові

дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, винаходи, патенти, авторські свідоцтва за напрямами курсу.

Політика академічної доброчесності

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні контрольних (КР) (принципи описані у [Кодексі академічної доброчесності НУ «Чернігівська політехніка»](#)). Списування під час проміжного та підсумкового контролів, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх слухачів курсу очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»](#)». Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

11. Рекомендована література.

Основна.

1. Александрова О.С., Горбань О.В., Лавриненко Г.А. Філософія політики: Навчальний посібник. Київ, 2021. 156 с.
2. Байме К. Політичні теорії сучасності. Переклад: М. Д. Култаєвої та М. І. Бойченко. К.: Стилос, 2024. 396 с.
3. Воловик В.І. Політична філософія. Запоріжжя, 2025. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1150123/mod_resource/content/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%20%D0%92.%D0%86.%20%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%8F%20-%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf.
4. Геополітична суб'єктність України в контексті глобальних викликів: монографія / Грабовська І., Грабовський С., Додонов Р., Кагамлик С., Марутян Р., Настояща К., Турпак Н., Чупрій Л. Київ: НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, 2024. 330 с.
5. Кирилюк Ф. М. Філософія політичної ідеології: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyryliuk_Fedir/Filosofia_politychnoi_ideolohii.pdf?PHPSESSID=1p0lacj2igq3k7m3bjlo5c2r45.
6. Сучасні політичні процеси : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти [Електронне видання] / уклад.: Л. Кормич, І. Милосердна, А. Прохоренко ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2023. 58 с.
7. Arneson R.J. Bowle J.E. Political Philosophy. Britannica. URL.: <https://www.britannica.com/topic/political-philosophy/Western-political-philosophy-to-the-end-of-the-19th-century>
8. Blattberg C. Political Philosophies and Political Ideologies. Last revised: 27 March 2024. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1755117
9. Government Analytics Handbook. Leveraging Data to Strengthen Public Administration. Eds. Daniel Rogger and Christian Schuster. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. Washington D.C., 2023. 760 pp.
10. Knowles D. Political Philosophy. Third ed. London: Routledge, 2023. 392 p.
11. Lefebvre A. Liberalism as a Way of Life. Princeton.: Princeton University Press,

2024. 304 p.

12. Swift A. Political Philosophy 4-th ed. Malden: Pility press, 2023. 236 p.

13. Wolff J. An Introduction to Political Philosophy (4th ed). Oxford: Oxford University Press, 2023. URL: <https://www.oxfordpoliticstrove.com/display/10.1093/hepl/9780192847904.001.0001/hepl-9780192847904>

Допоміжна.

1. Волковський В.П. Політична філософія в Україні XIX століття. К.: ВД “Академперіодика”, 2017. 264 с.

2. Дев’ятко Н.В. Державотворчі та націотворчі світоглядні коди українського народу. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. 2024. Вип. 2 (96). С. 126 – 136. URL.: DOI 10.35433/PhilosophicalSciences.2(96).2024.126-136

3. Кірюхін Д. Англо-американська політична філософія у XX ст. Філософська думка. 2020. 3, 29—37. <https://doi.org/10.15407/fd2020.03.029>.

4. Han B.-C. Infocracy: Digitization and the Crisis of Democracy. Hoboken: John Wiley & Sons, 2022. 80 p.

5. Modern civil society in the era of informatization: postmodern worldview / Melnyk O., Shakun N., Herasymenko O., Nitchenko A., Olkhovyk M., Kolievatov O. (2023) / AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research Special issue no.: 13/01/XXXII. (Vol. 13, issue Special issue). pp.41-48. ISSN 1804-7890, ISSN 2464-6733.

6. Theoretical and Humanistic reorientation of Modern society / Olga MELNYK, Nataliia SHAKUN, Olena HERASYMENKO, Alla NITCHENKO, Oleksii KOLIEVATOV // WISDOM 2(22), p. 59-67. (Scopus)

7. Tononi F. (2024). Democracy and Information in the Age of Digitalization. Journal of Philosophical Investigations, 18(48), 117-132. URL: <https://doi.org/10.22034/jpiut.2024.18253>

Інформаційні ресурси.

1. Бібліотека Верховної Ради України. URL: <http://www.lib.rada.gov.ua>

2. Верховна Рада України (Закони України, Укази Президента, Постанови КМУ). URL: <http://www.rada.gov.ua>

3. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua

4. Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Електронна бібліотека URL: https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka

5. Кабінет міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

7. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://elib.nplu.org/>

8. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua>

9. Нормативні акти України. URL: <http://www.nau.kiev.ua>

10. Сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>

11. Система дистанційного навчання НУЧП. Курс «Політична філософія». URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=8687>

12. Центр Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/>

13. Центр соціальний моніторинг. URL: <https://smc.org.ua/>

14. Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових. URL: <http://www.libkor.com.ua/>

15. SOCIS: Центр соціальних та маркетингових досліджень. URL: <http://socis.kiev.ua/ua/>